

YASHIL IQTISODIYOT VA BARQAROR RIVOJLANISH: O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIKDAGI O'RNI

Sobirjonova Saida Sarvar qizi¹

¹ O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Xalqaro jurnalistika fakulteti, Xalqaro munosabatlar
yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Tel.: +998 94 944 89 83; E-mail: sobirjonovasaida73@gmail.com

DOI: 10.61587/mmit.tiue.uz.v1i1.245

Annotatsiya. Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish tushunchalarining mazmun-mohiyati, O'zbekistonning ushbu yo'nalishdagi davlat siyosati hamda xalqaro hamkorlikdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, yashil moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari yoritiladi. Maqolada O'zbekistonning xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorligi, Parij iqlim bitimi doirasidagi majburiyatlari hamda yashil iqtisodiyotning mamlakatning barqaror rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida yashil iqtisodiyot tamoyillarini milliy taraqqiyot strategiyasiga integratsiya qilish iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni ta'minlashning muhim omili ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: *yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, xalqaro hamkorlik, yashil moliyalashtirish, qayta tiklanuvchi energiya, ekologik xavfsizlik, energiya samaradorligi.*

GREEN ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: UZBEKISTAN'S ROLE IN INTERNATIONAL COOPERATION

Saida Sarvar qizi Sobirjonova¹

¹ Uzbekistan State World Languages University, Faculty of International Journalism, first-year student
in International Relations

Tel.: +998 94 944 89 83; E-mail: sobirjonovasaida73@gmail.com

Abstract. This article analyzes the essence of the concepts of green economy and sustainable development, Uzbekistan's public policy in this area, and the country's role in international cooperation. It also examines the use of renewable energy sources, improvements in energy efficiency, the development of green financing mechanisms, and the provision of environmental security. Particular attention is paid to Uzbekistan's cooperation with international financial institutions, its commitments under the Paris Climate Agreement, and the impact of the green economy on the country's sustainable development. The study substantiates that integrating green economy principles into the national development strategy is an important factor in ensuring economic growth and environmental sustainability.

Keywords: *green economy, sustainable development, international cooperation, green financing, renewable energy, environmental security, energy efficiency.*

Kirish

Bugungi kunda iqlim o'zgarishi, ekologik muammolarning kuchayishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi va aholi sonining ortishi dunyo mamlakatlari oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonlar iqtisodiy rivojlanishning an'anaviy modelini qayta ko'rib chiqishni va atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan yangi iqtisodiy yondashuvlarni shakllantirishni talab etmoqda. Shu sababli yashil iqtisodiyot konsepsiyasi zamonaviy taraqqiyotning muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda.

Yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va ekologik xavfsizlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga qaratilgan rivojlanish modelidir. Mazkur modelning asosiy maqsadi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, chiqindilar

miqdorini kamaytirish va ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etishdan iboratdir. Bugungi kunda dunyoning ko'plab mamlakatlari yashil iqtisodiyotga o'tishni milliy rivojlanish strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilamoqda.

O'zbekiston ham ushbu global jarayonlardan chetda qolmay, iqtisodiy rivojlanishning ekologik jihatdan barqaror modelini shakllantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Mamlakatda yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha qator strategik hujjatlar qabul qilinib, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali mazkur yo'nalishdagi islohotlar izchil amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyot siyosatining shakllanishi

So'nggi yillarda O'zbekistonda iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishini takomillashtirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va energiya samaradorligini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri yashil iqtisodiyot tamoyillarini milliy taraqqiyot strategiyasiga integratsiya qilish hisoblanadi.

2019-yilda qabul qilingan "2019–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" mamlakatning ushbu sohadagi uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishlarini belgilab berdi.[1]. Strategiyaning asosiy maqsadi iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirish, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishdan iboratdir.

Mazkur strategiya doirasida energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, suv resurslarini oqilona boshqarish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlash kabi ustuvor yo'nalishlar belgilangan. Shuningdek, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ekologik madaniyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishdagi ahamiyati

Barqaror rivojlanish iqtisodiy taraqqiyot, ijtimoiy adolat va ekologik muhofazani o'zaro uyg'un holda ta'minlashni nazarda tutadi. Yashil iqtisodiyot esa ushbu maqsadlarga erishishning amaliy mexanizmi hisoblanadi.

Birinchidan, yashil iqtisodiyot tabiiy resurslardan samarali foydalanish imkonini yaratadi. Resurslarni tejash ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Ikkinchidan, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish atrof-muhit ifloslanishining oldini olishga xizmat qiladi. Uchinchidan, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish energiya xavfsizligini mustahkamlash bilan birga, uglerod chiqindilarini kamaytirishga yordam beradi.[3].

Shuningdek, yashil iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va aholining turmush sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu sababli yashil rivojlanish bugungi kunda iqtisodiy taraqqiyotning muhim sharti sifatida qaralmoqda.

O'zbekistonning xalqaro hamkorlikdagi o'rni

Yashil iqtisodiyotga o'tish katta hajmdagi moliyaviy resurslar va zamonaviy texnologiyalarni talab qiladi. Shu bois xalqaro hamkorlik ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

O'zbekiston Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki hamda boshqa xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni faol rivojlantirmoqda. [4]. Ushbu hamkorlik doirasida qayta tiklanuvchi energiya, suv xo'jaligi, ekologik infratuzilma va yashil moliyalashtirish yo'nalishlarida qator loyihalar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatning Parij iqlim bitimiga qo'shilgani ham xalqaro ekologik hamkorlikning muhim bosqichlaridan biri bo'ldi. Ushbu bitim doirasida O'zbekiston issiqxona gazlari

chiqindilarini kamaytirish va iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatish bo'yicha majburiyatlarni o'z zimmasiga olgan.[5]. So'nggi yillarda quyosh va shamol energetikasi sohasiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha sezilarli natijalarga erishilmoqda. Turli hududlarda yirik quyosh va shamol elektr stansiyalarining qurilishi mamlakatda ekologik toza energiya ulushini oshirishga xizmat qilmoqda.

Yashil moliyalashtirish va Orolbo'yi ekologik hamkorligi

Yashil iqtisodiyotga o'tishda moliyaviy mexanizmlar muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda dunyo amaliyotida yashil kreditlar, yashil obligatsiyalar va ekologik investitsiyalar keng qo'llanilmoqda. O'zbekistonda ham yashil moliyalashtirish tizimi bosqichma-bosqich rivojlanib bormoqda.[6]. Tijorat banklari tomonidan energiya tejamkor texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik loyihalarni moliyalashtirishga qaratilgan kreditlar ajratilmoqda. Bu esa korxonalar faoliyatining samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qilmoqda.

Yashil investitsiyalar iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga turtki bermoqda. Xususan, chiqindilarni qayta ishlash, ekologik transport tizimlarini rivojlantirish va suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shmoqda.

O'zbekiston uchun eng dolzarb ekologik muammolardan biri Orol dengizi fojiasi hisoblanadi. Orolbo'yi hududidagi ekologik inqiroz nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosdagi muammoga aylangan. So'nggi yillarda ushbu hududda keng ko'lamli ekologik tiklash ishlari amalga oshirilmoqda. Jumladan, qurigan dengiz tubida yashil hududlar barpo etish, cho'llanish jarayonlarini kamaytirish hamda aholi yashash sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan dasturlar izchil amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayonlarda xalqaro tashkilotlar va xorijiy hamkorlarning faol ishtiroki O'zbekistonning ekologik diplomatiya sohasidagi mavqeini yanada mustahkamlamoqda.[7],[8].

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish O'zbekistonning uzoq muddatli taraqqiyot strategiyasida muhim o'rin tutadi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar, xalqaro hamkorlikning kengayishi hamda ekologik siyosatning takomillashuvi yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonini jadallashtirmoqda. O'zbekistonning xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorligi yashil texnologiyalarni joriy etish, investitsiyalarni jalb qilish va ekologik muammolarni hal etishda muhim ahamiyat kasb etadi.[9]. Kelgusida ushbu yo'nalishdagi islohotlarni izchil davom ettirish iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va aholining turmush farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Shu jihatdan, yashil iqtisodiyot O'zbekistonning nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotining ham asosiy omillaridan biriga aylanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi to'g'risidagi qarori.
2. Constitution of the Republic of Uzbekistan. (2023). Tashkent: Uzbekistan.
3. United Nations. Sustainable Development Goals (SDGs). Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals>
4. World Bank. Green Growth and Sustainable Development Reports. Retrieved from <https://www.worldbank.org>
5. Asian Development Bank (ADB). Renewable Energy Development in Uzbekistan Reports. Retrieved from <https://www.adb.org>

6. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Uzbekistan Country Reports. Retrieved from <https://www.ebrd.com>
7. United Nations Environment Programme (UNEP). Green Economy Reports. Retrieved from <https://www.unep.org>
8. Ministry of Ecology, Environmental Protection and Climate Change of the Republic of Uzbekistan. Official publications. Retrieved from <https://www.eco.gov.uz>
9. Karimov, I. A. (2010). O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. Tashkent: Uzbekistan.
10. Saidov, A. (2022). Sustainable Development and Environmental Policy Fundamentals. Tashkent.